

31.03.2023

Група №25

Урок №45

Тема уроку: Світовий мотив підкорення міста в романі В. Підмогильного «Місто». Зображення «цілісної» людини: у єдності біологічного, духовного, соціального.

Мета уроку: (формувані компетентності): предметні: літературознавчу: знання історії написання роману, його сюжету, розуміння зв'язку з творами світової літератури, типовості мотиву підкорення міста; ключові: уміння вчитися, самоорганізовуватися до навчальної діяльності; загальнокультурну: дотримуватися норм мовленнєвої культури, розвивати навички ведення дискусії; зв'язно висловлюватись щодо змісту та проблематики твору; соціальну: розвивати вміння працювати в колективі, уміння з повагою ставитися до однокласників; інформаційну: навчати дітей підшукувати потрібну інформацію до теми, займатися пошуковою роботою; комунікативну: удосконалювати вміння формулювати мету власної діяльності та робити висновки за її результатами, розвивати усне мовлення, уміння аналізувати та висловлювати власну думку та обґрунтовувати її; емоційно-ціннісну: сприяти формуванню гуманістичного світогляду, зокрема гідності, людяності та прагнення до самовдосконалення та самовираження.

Обладнання: портрет письменника, словник літературознавчих термінів, таблиця «Жанри епосу».

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Асоціативний диктант за життєписом письменника

2.02.1901 р. (народження В. Підмогильного), Лорд Лістер (псевдонім письменника), 1920 р. (перша книжка «Твори, том I»), 20-ті роки ХХ ст. («червоний Ренесанс» української літератури), 8 грудня 1934 р. (арешт Підмогильного), маргінальність («межа» між двома станами), 19 грудня 1941 р. (помилкова дата смерті), 1956 (рік реабілітації, коли дізналися про справжню дату смерті), 3 листопада 1937 р. (дата розстрілу митця), Голгофа ХХ століття (Соловки).

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

✳ 1. Оголошення теми й мети уроку

✳ 2. Слово вчителя

Роман «Місто» В. Підмогильного видавався у 1928, 1929 та 1930 (переклад російською мовою) роках. Офіційна критика оцінила його як твір «ідеологічно хибний», «ворожий пролетаріату», у якому село протиставляється місту. У тодішній прозі маргінальні проблеми розглядалися найчастіше одностайно, без психологічного заглиблення у взаємини міста й села. Саме Підмогильний пішов оригінальним шляхом, не злякався критики, а творив так, як підказувала совість. Життєпис та творчість автора як представника епохи «розстріляного відродження» варті великої уваги та поваги. Сам В. Підмогильний так пояснював свій задум: «Написав «Місто», бо люблю місто і не мислю поза ним ні себе, ні своєї роботи. Написав ще й тому, щоб наблизити в міру змоги місто до української психіки, щоб сконцентрувати його в ній, і коли мені частина критики закидає «хуторянську ворожість до міста», то я собі можу закинути тільки невдячність проти села. Але занадто вже довго жили ми під стріхами, щоб лишатись романтиками їх».

✳ 3. Постановка проблемного питання

✳ Чи вдалося С. Радченку самовиразитися та підкорити місто?

IV. СПРИЙНЯТТЯ І ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

✳ 1. Створення паспорту твору (робота у парах)

Історія написання: завершений у 1927 році, публікація — 1929, м. Харків, 1930 року — виходить у російському перекладі, після масових репресій, під які потрапив і Підмогильний, був забороненим до 1989 року.

Оцінка критики: викликав значний інтерес у громадськості, одні критики захоплювалися, інші засуджували за те, що у романі не було змички міста і села, називали книгу антирадянською.

Жанр: перший урбаністичний роман, в якому на відміну від традиційної селянської тематики акцент переноситься на урбаністичну проблематику, порушуються філософські питання буття, аналізується психіка, а конфлікт розгортається між людьми з різними світоглядами.

Тема: розповідь про долю сільського юнака у великому місті.

Головна думка: заклик не втратити себе у вирі спокус та небезпек великого міста.

Композиція: використана персонажна розповідна стратегія, яка полягає в тому, що читач орієнтується на судження та оцінку героя. Розповідь ведеться від третьої особи, але читач сприймає світ очима Степана Радченка.

*** 2. Опрацювання сюжету. Переказ основних епізодів роману, складання «сюжетного ланцюжка»**

I частина

Степан Радченко вирішив поїхати до міста, щоб вивчитися й повернутися в село. — Оселився в дядькового знайомого крамаря. — Юнак ночував у столярній майстерні поруч із коровами, їв черствий хліб із салом, ходив умиватися до Дніпра. — Почав оформляти документи в інститут, шукав роботу, але не знайшов. — Зайшов до друзів-односельців Левка та Надійки, яка йому подобалася. — Склав екзамени, отримав стипендію. — Шукав житло, але господар запропонував спати в них на кухні, мати обід за допомогу по господарству. — Юнак з радістю погодився, бо тепер міг придбати пристойний одяг. — Степан блукав вулицями, думав, що, ставши культурною, освіченою людиною, повезе на село нове життя. — Разом із Надійкою та її друзями Радченко потрапив на літературний вечір і позаздрив славі письменників. — Вирішив написати оповідання про бритву. — Критик, якого юнак бачив на вечорі й звернувся щодо свого твору, не захотів із ним розмовляти. — Розлючений Степан зайшов до Надійки, пішли разом у парк. — Грубо скористався дівчиною. — Коли та розплакалася, сказав, що йде від неї назавсім, бо кохання виявилось несправжнім, фальшивкою. — Степан знайомиться з Максимом, сином господарів, культурною, освіченою та розчарованою у коханні людиною. — В інституті герой учить із запалом, багато в чому перевершує однокурсників. — Пише оповідання. — Земляк Борис радить йому надіслати свої твори до журналу. — Уночі до Степана стала приходити господиня дому Тамара, розповідати про своє нещасливе подружнє життя. — Син Тамари дізнався, хлопці побилися й Максим зовсім пішов із дому. — У Радченка добре виходило з математикою, а з українською мовою — важкувато. — Засів за книжки. — Професор, якому Степан складав екзамен, порадив йому йти викладати на курси української мови для держслужбовців. — Придбав одяг і переїхав у кімнату, яку запропонував Борис. — На курсах познайомився з поетом Ви-горським і потоваришував із ним.

II частина

Позбувшись злиднів, Радченко продовжував жити скромно, вести здоровий спосіб життя. — Зайнявся вивченням літератури, іноземних мов. — Вигорський послав оповідання Степана в журнал і їх надрукували. — Степан дуже радий, відчуває себе письменником. — У кафе познайомився із дивною та невгамовною дівчиною Зоською. — Із харківського журналу прийшов гонорар і запрошення писати ще. — Домігся прихильності Зоськи. — Зустрів

сина колишньої господині Максима, який зі скромного хлопця став пияком і розпусником. — Прилучився до літературних дискусій. — Покинув інститут. — Ухвалена до друку його збірка з великим гонораром. — Прийшов Борис і сказав, що одружився з гарною дівчиною. — За описом Степан зрозумів, що то була Надійка. — Йому стало прикро, що гарна дівчина стане куховаркою й прибиральницею в самовдоволеного міщанина. — Радченка беруть на посаду секретаря в журналі. — Кинувся в роботу, став наводити лад, зробився незамінною людиною. — Обрали до культкомісії місцевкому. — Став рідше зустрічатися із Зоською. — Необдуманно запропонував одружитися, вона погодилася. — Уявив, як романтика перетвориться на будні, й передумав, вирішив порвати з дівчиною. — На вечірці в присутності Зосі став залицятися до інших жінок, познайомився з актрисою з Харкова Ритою. — Задумав написати великий твір, уже продумав структуру, але не писалося. — Степан у розпачі: захотів побачити Зоську, помиритися з нею, але виявилось, що дівчина отруїлася через нього. — Переїхав до нової квартири, обставив меблями, улаштував усе, як хотів, але помешкання все одно здавалося йому чужим. — Зустрів Левка, який їхав працювати на Херсонщину, сам згадав село та свої мрії, подумав, що і йому треба було б поїхати. — Згадав про Надійку, захотів побачити, розшукав. — Ця зустріч його розчарувала. — Зустрів Риту, це здалося йому щастям. — Побіг додому, сів за стіл і почав писати свою повість про людей.

* 3. Робота у групах

1 група. Психологи-дослідники

Презентація образу Стефана Радченка. Розкрити, як показано цілісність людини в єдності біологічного, духовного, соціального. Де використана іронія? Довести, що він — герой-маргінал. Показати його еволюцію чи деградацію.

2 група. Образ міста, його вплив на формування характеру героя

У часи В. Підмогильного маргіналами називали вихідців із села, що ставали міськими жителями. Герой-маргінал, волею різних обставин опинившись між містом і селом, потягнувшись до міського, на його думку, кращого життя, найчастіше не знаходив себе в ньому, губив, калічив свою душу. Щось подібне сталося і з головним героєм роману «Місто».

3 група. Експерти

Визначити ознаки екзистенціалізму у творі, підтвердити цитатами. Окреслити проблеми, які піднімаються у романі. Що загальнолюдське, а що національне?

4 група. Пошуковці

Проаналізувати, як виражено у творі власні думки автора та чи є в романі автобіографічні елементи.

Деякі критики вважали роман автобіографічним, головного героя ототожнювали з автором, проти чого Валер'ян Підмогильний у пресі застерігав читачів. Роздуми стосовно розуму й почуттів письменник укладає в уста поетові Вигорському. Дослідники творчості Валер'яна Підмогильного вважають, що прототипом цього образу був відомий поет і прозаїк, автор роману з екзистенціальними рисами «Недуга», друг Підмогильного Євген Плужник.

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Інтерактивна вправа «Мозковий штурм»

* Визначити тему твору. (Зображення людини в новому для неї середовищі, змалювання її почуттів, переживань; еволюція світогляду під впливом зовнішніх факторів (міста і його мешканців); зображення «цілісної» людини в єдності біологічного, духовного, соціального)

Назвати яскраві риси, художні деталі, використані в романі, які запам'яталися найбільше (наприклад, описи побуту Степана, його ставлення до речей; використання для кар'єри будь-яких можливостей, економність і т. ін.))

* Сформулювати проблематику. (Сенс людського життя; підкорення міста як об'єктивний шлях людської цивілізації; роздвоєння між душею і тілом; кохання; боротьба між добром і злом)

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

* 1. Слово вчителя

Талановитий академік О. Білецький, що не зрадив високим естетичним ідеалам, з подивом писав у статті «Проза взагалі й наша проза 1925 року»: «Поруч шукання зовнішньої динаміки йшло відкидання «психологізму», що його так любила література ХХ віку. Колись, щоб похвалити письменника, говорили: «Він великий психолог». Тепер настали часи, коли психологія аналізу стала річчю, гідною осуду. Мимоволі знаходить сумнів: чи не тому психологізм засуджено, що це скидає з письменників багато труднощів, для них неподоланих?»

У масовій радянській літературі оспівувалося людство, майбутнє суспільство, ідея, а індивідуальність приносилася в жертву «потребам народу», реальне життя конкретної людини нехтувалося заради «світлої будучності», любов до

ближнього викорінювалася в ім'я любові прийдешніх поколінь. В. Підмогильний так писати не міг і не хотів.

Тонкий психолог, він чудово розумів, що людина, яка не вміє по-справжньому любити ближнього свого, не може любити й людство в цілому, майбутні покоління.

* 2. Проблемне питання

* То хто ж кого підкорив: Степан Радченко місто чи місто Степана Радченка? Обґрунтувати думку.

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Підготуватися до характеристики образів роману.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

tanita.yar2018@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.